

Міністерство освіти і науки України
Житомирський державний університет імені Івана Франка
кафедра англійської філології та перекладу
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
кафедра теорії і практики перекладу з англійської мови
Кам'янець-Подільський національний університет імені
Івана Огієнка
кафедра англійської мови
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
кафедра германської філології та методики викладання
іноземних мов

СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ
ЛІНГВІСТИЧНИХ
ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПРОБЛЕМИ
ПЕРЕКЛАДУ

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
ПАМ'ЯТІ ДОКТОРА ФІЛОЛОГІЧНИХ НАУК,
ПРОФЕСОРА Д. І. КВЕСЕЛЕВИЧА (1935-2003)

10 травня 2024 р.

Житомир – 2024

*Рекомендовано до друку
Вченою радою
Житомирського державного університету
імені Івана Франка
(Протокол № 9 від 31 травня 2024 р.)*

Рецензенти:

Ганна Кришталюк, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри германських мов і зарубіжної літератури Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Едуард Маліновський, кандидат філологічних наук, доцент, професор кафедри іноземних мов Житомирського військового інституту імені С. П. Корольова.

Тетяна Свиридюк, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов економічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

С 92 Сучасний стан і перспективи лінгвістичних досліджень та проблеми перекладу : зб. наук. пр. / за заг. ред. М. В. Полховської, Н. Д. Борисенко, С. А. Вискушенко. Житомир, 2024. 107 с.

Збірник наукових праць містить результати досліджень науковців з актуальних проблем сучасної лінгвістики та перекладознавства.

Видання розраховане на науковців, аспірантів та студентів старших курсів факультетів та інститутів іноземних мов.

Матеріали друкуються в авторській редакції.

УДК: 811.111:81'25:81'44

©Колектив авторів, 2024

©Житомирський державний університет імені Івана Франка

ОРГКОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ

СПІВГОЛОВИ ОРГКОМІТЕТУ:

Боцян Т. В. – кандидат економічних наук, доцент, проректор з наукової та міжнародної роботи Житомирського державного університету імені Івана Франка.

Полховська М. В. – директор Навчально-наукового інституту іноземної філології Житомирського державного університету імені Івана Франка, кандидат філологічних наук, доцент.

ЧЛЕНИ ОРГКОМІТЕТУ:

1. Потапенко С. І. – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри англійської філології, перекладу і філософії мови Київського національного лінгвістичного університету.

2. Славова Л. Л. – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри теорії і практики перекладу з англійської мови Навчально-наукового інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

3. Борисенко Н. Д. – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри англійської філології та перекладу Житомирського державного університету імені Івана Франка.

4. Кришталюк Г. А. – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри германських мов і зарубіжної літератури Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

5. Талавіра Н. М. – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри германської філології та методики викладання іноземних мов Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя.

6. Вискушенко С. А. – секретар оргкомітету, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри англійської філології та перекладу Житомирського державного університету імені Івана Франка.

7. Капранчук О. І. – лаборант кафедри англійської філології та перекладу.

ЗМІСТ

Альошина М. Д. Характеристика ідіостилю Стівена Кінга	6
Беценко Т. П. До питання про лінгвокультурологічний аналіз художнього тексту як різновид навчальних вправ і як інноваційний підхід у процесі вивчення рідної та іноземної мови	10
Беценко Т. П. Окремі дидактичні зауваги до вивчення курсу «лінгвопоетика художнього тексту: інтерпретаційні підходи»	13
Бондарчук Н. В. Використання перекладацьких трансформацій при перекладі екологічного законодавства ЄС	16
Борисенко Н. Д., Славова Л. Л., Кодубовська О. О. Відтворення англійськомовних культурно-специфічних власних назв в українському перекладі романів Дж. Мойєс	18
Веліченко Р. О. Типологія культурно-специфічної лексики роману Патріка Ротфусса «Ім'я вітру»	22
Вискушенко С. А., Мосієнко О. В. Загальні особливості перекладу неологізмів	26
Дюкар К. В. Структурно-семантична специфіка інновацій-компресивів мілітаридискурсу 2014–2024 рр.	29
Зорницький А. В., Нураддінова М. Ф. Лінгвокраїнознавчі особливості інтерпретації художнього тексту	32
Козачук А. М. Адаптація та компенсація при відтворенні заголовків в аудіовізуальному перекладі (на матеріалі анімаційного серіалу-фентезі "True and the Rainbow Kingdom")	37
Кришталюк Г. А. Differences in event conceptualization through translation	42
Курнилович М. О., Гундарєва В. О. Прикладний аспект перекладу ідіом (на матеріалі відгуків студентів-перекладачів)	45
Лисецька Ю. В. Мовні особливості політичних промов	47
Лихотворик Є. В. Класифікація реалій у романі Фредеріка Пола «Брама»	50
Ляшенко С. В. Концептуалізація та категоризація субсфери ЦІННОСТІ за даними лексикографічних джерел і фразеології	54
Мартин Р. Р. Food idioms in Ukrainian and in English: peculiarities of their translation	58
Нідзельська Ю. М., Пахомова А. М. Основні особливості перекладу реалій детективного роману Агати Крісті «Забуте вбивство»	61

Нідзельська Ю. М., Серьогіна П. Г. Основні характеристики кіноперекладу	63
Поліщук Л. П., Пушкар Т. М. Прийоми відтворення жанрових ознак наукової фантастики в українському перекладі	65
Поліщук Л. П., Андрійчук Д. І. Специфіка відтворення ідіостилю автора в українському перекладі англomовного роману Кена Кізі «Над зозулиним гніздом»	68
Поліщук Л. П., Калінчук Т. А. Лексико-стилістичні аспекти перекладу фентезійного роману	69
Полховська М. В., Кулявик С. Й. Труднощі передачі ідіом українською на матеріалі англomовного серіалу «Тед Лассо»	71
Прокопчук М. Ю. Способи відтворення номінацій членів мафіозної структури в українському перекладі романів Маріо П'юзо	73
Путієнко В. Р., Шахновська І. І. Відтворення емотивних мовних засобів у перекладі сучасної англomовної дитячої літератури (на матеріалі циклу романів Дж. Кінні «Щоденник слабака»)	76
Пушкар Т. М., Гендега Л. О. Специфіка перекладу сленгізмів у кіно (на основі молодіжного серіалу «Як я зустрів вашу маму»)	79
Пушкар Т. М., Левковський І. С. Особливості відтворення в українському перекладі лексико-семантичних особливостей англomовної художньої літератури	81
Пушкар Т. М., Радкевич К. В. Проблематика перекладу англomовних художніх творів	84
Скумін М. П. Стратегії українського перекладу реалій англomовних науково-фантастичних фільмів	86
Старикова С. А. Особливості українського перекладу реалій англomовних творів жанру фентезі	90
Трикашна Ю. І., Нідзельська Ю. М. До питання про основні характеристики деформацій у перекладознавстві	95
Чорноус О. В. Мотиви приховування справжнього імені: історичний аспект	98
Шиманович І. В., Приходько А. Б. Вплив стародавніх філософських трактатів Китаю на формування фразеологічної системи китайської мови	100
Шугаєв А. В., Мальченко М. С. Перекладацькі трансформації як основа адекватного перекладу художніх текстів	104

М. Д. Альошина
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

ХАРАКТЕРИСТИКА ІДІОСТИЛЮ СТІВЕНА КІНГА

Основними характеристиками ідіостилю Стівена Кінга є порівняння і метафора. Лінгвістичний та перекладознавчий аналіз деяких романів ("1408", "Керрі", "Сяйво", "Ловець снів", "Мертва зона") спрямований на виявлення семантичних і структурних типів порівняння і метафори, виявлення їх функцій у розвитку змісту.

На думку українських лінгвістів, порівняння – це троп, в структурі якого два несумісних поняття, які зазвичай відносяться до різних класів явищ, потрапляють в порівняння між собою по одному з параметрів, і порівняння отримує формальне вираження в таких словах, як: як, наприклад, як ніби, як, здається, і так далі [2; 11]. Зарубіжні дослідники також визначають порівняння як вказівку на схожість двох понять. Таким чином, в роботі С. Шаміса порівняння визначається як твердження подібності двох об'єктів в одному або декількох якостях, тобто порівняння - це фігура мови, що вимагає явного зв'язку між об'єктом, суб'єктом і конструкцією, яка їх з'єднує [9]. Порівняння – це фігура мови, яка полягає в порівнянні двох різних об'єктів з метою виявлення їх подібності [12]. Порівняння розглядається як схожість зображуваних предметів, явищ, фактів, образів, які добре розпізнаються глядачами. Встановлено, що таке порівняння представляє думку більш наочно і емоційно [1].

Що стосується типів порівнянь, то існують різні підходи до цього питання: деякі лінгвісти виявляють порівняння, які порівнюють об'єкти з різних областей; порівняння, які робляться відповідно до логіки і з метою встановлення ступеня їх подібності або відмінності [11].

Метафора - це приховане порівняння, воно здійснюється шляхом віднесення назви одного об'єкта до іншого, що розкриває основну особливість другого, троп формується за допомогою асоціації за подібністю [10]. Метафора - один з найпоширеніших тропів у світовій літературі. Вона заснована на подібності об'єктів або явищ різними способами. Вважається, що вона виникає з порівняння, як порівняння нового об'єкта з уже відомим і супроводжується виділенням їх загальних рис. Особливість метафори проявляється в її семантичній структурі: члени тропу об'єднані настільки жорстко, що перший елемент (який порівнювався) витісняється і повністю замінюється другим (з яким він порівнювався). Метафора, як і всі тропи, заснована на значеннях, якими володіє слово, це зв'язок між словниковими і контекстуальними логічними значеннями, заснована не тільки на істотних і загальних якостях об'єктів (явищ), а й на широкому спектрі його вторинних

властивостей або особливостей, метафора надає певні властивості двом відповідним поняттям. Для авторів ці "вторинні" знаки, що виражають моменти чуттєвого уявлення, є засобом розкриття через них істотних рис реальності. Метафора збагачує наше розуміння цього предмета, акцентує увагу на нових характеристиках явищ, і в художній літературі вона набуває особливого значення.

Порівняння – один з найбільш частих тропів, використовуваних С. Кінгом в його романах. Це привносить символіку в ідіостиль, створює напругу, робить текст більш яскравим і гострим, а також представляє вигаданий світ, людей, їх емоції і т. д. Дуже важливо аналізувати порівняння в рамках книг С. Кінга, тому що вони допомагають розкрити жанр його текстів завдяки використуваним лексем і створеним образам. Твори С. Кінга часто характеризуються складним характером, так як автор змішує різні жанри в своїх текстах: жахи, наукова фантастика, містика і деякі інші. Але в більшості випадків головна мета - налякати читачів і змусити їх випробувати ті ж емоції, що і герої його книг. Ця мета досягається за рахунок вибору лексем і словесних образів, що робить літературознавчий аналіз вирішальним. Нижче дається пояснення семантичної відмінності досліджуваних тропів.

Семантична відмінність порівнянь заснована на виявленні загальних лексичних компонентів. Порівняння в основному використовуються для вираження атмосфери жаху, опису людей і їх емоцій, представлення об'єктів або концепцій світу, який зображений автором. Кожен тип виконує різні функції.

Перший тип характеризується лексемами, що створюють в тексті атмосферу жаху, наприклад, такими словами, як грішна душа, кров, гниль, смерть, поляризаційний щит і т.д. Однак можуть бути випадки, коли атмосфера напруженості неявно структурована в тексті. Перший приклад показує, як будується жахливий образ, він використовується для опису посереднього об'єкта, порівняння робить його більш лякаючим через його лексичної структури і образу:

(1) отвори для пальців на циферблаті виглядали як здивовані білі очі [6: 392].

Тут атмосфера жаху створюється прикметником білий, тому що разом зі словосполученням здивовані очі це робить сцену неприродною. Це порівняння створює візуальний образ чогось незвичайного і дивного. Використання прикметника білий як атрибут очі викликає асоціації з мертвим тілом або очима монстра. Ця асоціація стає провідною в сприйнятті абзацу; вона, ймовірно, може викликати певні емоції у читачів.

Другий тип порівняння має аналогічну функцію і зображення, він також представляє простий об'єкт через досить дивне зображення:

(2) картинка почали згинатися, перетворюючись на форми, схожі на вітрові стекла старих автомобілів [6: 396].

Атмосфера напруженості створюється через використання дієслова *to bend*, який в даному випадку несе додаткову інформацію, подібну до спотворення. Зображення вказує на щось надприродне, яке видно в готельному номері номер 1408. Звичайно, це частина розповіді, але троп заснований на порівнянні двох досить різних об'єктів "картинка" і "вітрові стекла старих автомобілів", така логічна неузгодженість робить ситуацію напруженою для читачів.

Метафора – другий за частотою троп в романах С. Кінга після порівнянь. Слід враховувати нестабільне використання метафор у творах письменника. Природа метафор і, в цілому, метафоризація образів продиктована, перш за все, установкою С. Кінга на створення атмосфери напруги і прихованого жаху, описом внутрішнього досвіду персонажів в подібних ситуаціях і їх зовнішнього вигляду. Основна відмінність між порівнянням і метафорою полягає в способі порівняння; порівняння має явний опис, тоді як метафора - неявне.

Семантична відмінність проводиться на основі виявлення загальних лексичних компонентів в метафорах. Метафори в основному виражають атмосферу жаху і об'єкти або поняття навколишнього світу.

Існують метафори, які включають лексеми (наприклад, кров, смерть і т.д.), спрямовані на створення атмосфери жаху або напруги.

Приклад (22) описує частину людського розуму, дику і непередбачувану. Фраза "дикі речі" надає метафорі лякаючий відтінок – підсвідомий рівень, на якому ростуть дикі речі [5: 396].

Вживання слова "річ" виявляє невпевненість, тому що через нього уява читача починає формувати різні образи майбутнього терору. Цей образ наводить на думку про те, що іноді людська свідомість може привести до імпульсивної поведінки, через що персонаж стає непередбачуваним, читач не знає, чого від нього очікувати.

У наступному прикладі атмосфера жаху створюється фразою, кричущою нещасними голосами.

(22) мрії старіють швидше, ніж Мрійники, це факт життя, який Піт виявив з роками. І все ж останні часто вмирають напрочуд важко, кричачи тихими, жалюгідними голосами в глибині мозку [5: 10].

Зображення представлено яскраво. Ідея вмираючих снів неймовірна; ймовірно, читач запам'ятав би цю фразу через гострий образ. Ця метафора має легкий відтінок персоніфікації, тому що кажуть, що таке абстрактне поняття, як сон, поводить як людина: воно старіє, кричить, вмирає. Такий складний образ значно передає ідею і стає відображенням домінуючого жанру, тому що немає нічого більш жахливого, ніж передсмертні сні.

Таким чином, семантична відмінність досліджуваних порівнянь і метафор виявила деяку семантичну цінність цих тропів і їх функції у встановленні жанрових особливостей ідіостилю Стівена Кінга. Особливості та функціонування порівнянь і метафор в роботах С.Кінга узгоджуються з груповою приналежністю тропів.

Семантичне багатство порівнянь і метафор допомагає висловити атмосферу жаху, яка є основним відображенням жанру; будучи семантично і концептуально об'єднаними, ці типи беруть участь у створенні атмосфери напруги і жаху. Це, очевидно, відображено в даних - близько 40% використання тропів. Завдяки яскравості образів порівняння і метафори викликають різні асоціації, і їх розшифровка залежить від потенціалу уяви кожного читача. Інші типи порівняння і метафори частіше виконують описову і емоційно-оціночну функцію, надають фрагментам виразність, яскравість і образність.

Структурна диференціація порівнянь і метафор дозволила нам проаналізувати частоту їх використання в творах автора. Найбільш частим типом є група двочленних називних порівнянь (близько 60 %), інші групи мають приблизно таку ж кількість прикладів. Цей тип не має основи в своїй структурі; через це йому не вистачає додаткового атрибута і деталізації зображення. Серед метафор найбільш широко використовуваним типом є проста метафора з одним зображенням (приблизно 55 %).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Argamon, S. ,& Koppel, M. A systemic functional approach to automated authorship analysis. *Journal of Law and Policy*, 21(2), 299–316. 2013
2. Babich V. I. Linguostylistic means of expressing the lyrical self at the lexical and grammatical level in a poetic text (based on the materials of idiodiscourses by R. Frost and J. R. R. Tolkien).K. Sandberg). *Scientific Bulletin of Kherson State University*, 3, 109-116. 2017
3. Eliot, T. S. Tradition and the Individual Talent. *The Sacred Wood*. Retrieved. 2015 <http://www.bartleby.com/200/sw4.html> 326
4. King S., *Carrie*. New York, Simon and Schuster. 208 p. 2000
5. King S., *Dreamcatcher*. London, Hodder and Stoughton. 385 p. 2001
6. King S., *Everything's Eventual*. Hachette UK, London. pp. 365-403. 2007
7. King S., *The Dead Zone*. New York, Simon and Schuster. 592 p. 2016
8. King S., *The Shining*. London, Hodder and Stoughton. 497 p. 2006
9. Larner, S. A preliminary investigation into the use of fixed formulaic sequence as a marker of authorship. *International Journal of Speech, Language and the Law*, 21(1), 1–22. 2014

10. Muttenthaler L., Lucas G., Amann J. Authorship Attribution in Fan-Fictional Texts Given Variable Length Character and Word N-Grams. Notebook for PAN at CLEF 2019, 2019. URL: http://ceur-ws.org/Vol-2380/paper_49.pdf.

11. Shevkun A. Problematic aspects of rendering the author's idiostyle in the process of translation (based on the novel by I. McEwan "Atonement" and its Ukrainian and Russian translations). Scientific Bulletin of the International Humanitarian University. Ser: Philology. No. 41 Volume 2. 2019. DOI:10.32841/2409-1154.2019.41.2.44 URL: https://www.researchgate.net/publication/338942803_Problematic_aspects_of_rendering_the_author's_idiostyle_in_the_process_of_translation_based_on_the_novel_by_I_McEwan_Atonement_and_its_Ukrainian_and_Russian_translations

12. Wysocka A., Fakty – język – podmiotowość. Stylistyczne osobliwości reportażu Ry- szarda Kapuścińskiego, Lublin. 2016

Т. П. Беценко
Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

ДО ПИТАННЯ ПРО ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ ЯК РІЗНОВИД НАВЧАЛЬНИХ ВПРАВ І ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ РІДНОЇ ТА ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Постановка проблеми. Нині в освітній гуманітарній сфері набуває актуалізації культурологічний аналіз художнього тексту як різновид навчальних вправ і як варіант/компонент філологічного розбору. Це один із складних видів аналізу, тому що передбачає володіння різномірною інформацією про свою і /або чужу, нерідну дійсність, до того ж – не лише філологічною. Для успішного здійснення вказаного виду роботи потрібні також відомості з естетики, філософії, історії, етикету, релігієзнавства, етнографії, країнознавства, психології, етнопсихології, соціології, можливо – з біології та інших наук, пов'язаних з рідною чи іноземною дійсністю. Ще не існує конкретного і точного алгоритму культурологічного аналізу тексту. Спроб практичного цілісного виконання означеного виду роботи поки що не засвідчено. Лінгвокультурологічний розбір художнього твору є складником його культурологічного (ширше – філологічного) аналізу.

Актуальність теми дослідження зумовлена сучасною подієвістю – діяльними процесами у сфері міжкультурної комунікації, активізацією міжкультурних контактів у різних царинах життєдіяльності, прагненням і, можливо, потребою самопізнання і взаємопізнання різних культур і їх носіїв. Також лінгвокультурологічний аналіз як різновид навчальних вправ може бути корисним і потрібним у процесі вивчення іноземної мови, тому що інша